

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΑΛΕΞΙΕΒΙΤΣ

**«Δεν συλλέγω
πόνο αλλά
ανθρώπινο
πνεύμα»**

Η Σβετλάνα Αλεξίεβιτς, που τιμήθηκε με Νομπέλ Λογοτεχνίας, περιγράφει στο «Βήμα» τις εμπειρίες από τις τρεις πατρίδες της. «Όλη μου τη ζωή έγραφα ένα βιβλίο – την εγκυκλοπαίδεια του “κόκκινου ανθρώπου”, της “κόκκινης ουτοπίας”, αυτής της ζωής που σ’ εμάς την έλεγαν σοσιαλισμό».

ΒΙΒΛΙΑ, ΣΕΛΙΔΕΣ 1-3

ΤΟ ΒΗΜΑ βιβλία

www.tovima.gr/books-ideas/

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΑΛΕΞΙΕΒΙΤΣ

«Δεν συλλέγω πόνο αλλά ανθρώπινο πνεύμα»

Λίγο καιρό μετά την απονομή του Νομπέλ Λογοτεχνίας 2015, η **λευκορωσίδα δημοσιογράφος και συγγραφέας** μιλάει αποκλειστικά στο «Βήμα» για το ιδιότυπο έργο της, τη σημασία της ανθρώπινης μαρτυρίας, τον «κόκκινο άνθρωπο» και τη σύγχρονη Ρωσία

ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟΥ

«**Ε**γώ έχω τρεις πατρίδες: τη λευκορωσική μου γη, πατρίδα του πατέρα μου, όπου έζησα όλη μου τη ζωή, την Ουκρανία, πατρίδα της μητέρας μου, και τον μεγάλο ρωσικό πολιτισμό, χωρίς τον οποίο δεν δύναμαι να φανταστώ τον εαυτό μου. Μου είναι όλες τους ακριβές. Όμως, στον καιρό μας, δύσκολα μιλά κανείς για αγάπη». Με αυτά τα γλυκόπικρα λόγια (μιλώντας στη γλώσσα που γράφει, τη ρωσική) έκλεισε η Σβετλάνα Αλεξιε-

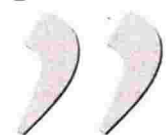
βιτς τη συγκλονιστική ομιλία της στη Στοκχόλμη τον περασμένο Δεκέμβριο, κατά την τελετή απονομής του Νομπέλ Λογοτεχνίας 2015. Η Σουηδική Ακαδημία τίμησε την 67χρονη δημοσιογράφο και συγγραφέα για «την πολυφωνική της γραφή, μνημείο του πόνου και του θάρρους στην εποχή μας», κάτι που προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις. Να επικεντρωθούμε όμως στην ουσία. «Έχω γράψει πέντε βιβλία, αλλά μου φαίνεται πως όλα τους είναι ένα και μοναδικό. Ένα βιβλίο για την ιστορία μιας ουτοπίας» υπογράμμισε τότε η ίδια, αναφερόμενη στη Σοβιετική Ένωση. «Κόκκο τον κόκκο,

ψίχουλο το ψίχουλο συγκέντρωσα την ιστορία του "οικιακού", του "εσωτερικού" σοσιαλισμού, όπως αυτός έζησε στις ψυχές των ανθρώπων».

Η Σβετλάνα Αλεξιεβιτς, μια επίμονη συλλέκτρια των ανθρώπινων εμπειριών, μια γυναίκα που ενορχηστρώνει σαγηνευτικά τις φωνές των ανθρώπων ώστε «να αποδοθεί ως έχει» η αλήθεια, συνομιλήσε αποκλειστικά με «Το Βήμα» από το σπίτι της στο Μινσκ, όταν το επέτρεψαν οι αυξημένες υποχρεώσεις της.

«Όταν έγραφα τον λόγο μου για την απονομή
Συνέχεια στη σελίδα 2

“Ολη μου τη ζωή διαλύω μύθους

Συνέχεια από την 1η σελίδα

του βραβείου Νομπέλ, κατάλαβα πως θα ήταν τόσο δύσκολο όσο και η συγγραφή των βιβλίων μου. Επρεπε να διατυπώσω αυτό στο οποίο αφιέρωσα σχεδόν σαράντα χρόνια – την κεντρική ιδέα ολόκληρης της ζωής μου. Ολη μου τη ζωή έγραφα ένα βιβλίο – την εγκυκλοπαίδεια του “κόκκινου ανθρώπου”, της “κόκκινης ουτοπίας” - αυτής της ζωής που σ’ εμάς την έλεγαν σοσιαλισμό. Η ρωσική κουλτούρα έχει τη μοναδική εμπειρία της αφελούς και τρομερής ανθρώπινης απόπειρας να χτίσει τον παράδεισο στη Γη, μιας απόπειρας που κατέληξε σε έναν γιγαντιαίο τάφο για τ’ αδελφια μας. Μου φάνηκε σημαντική αυτή η δουλειά, επειδή η “κόκκινη ουτοπία” θα δελεάζει για πολύ καιρό ακόμη τους ανθρώπους».

■ **Είπατε, κυρία Αλεξίεβιτς, ότι η «κόκκινη αυτοκρατορία» χάθηκε αλλά ότι ο λεγόμενος «κόκκινος άνθρωπος» εξακολουθεί να υπάρχει. Πού φαίνεται αυτό σήμερα;**

«Για το ότι έχει επιζηήσει ο “κόκκινος άνθρωπος” δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία: αρκεί να παρακολουθήσετε λίγο ρωσική τηλεόραση ή να πάτε στη ρωσική επαρχία και να μιλήσετε με έναν από τους 99% που στηρίζουν τον Βλαντίμιρ Πούτιν. Και τότε θα μάθετε πως μας περιστοιχίζουν εχθροί, πως τη Ρωσία πρέπει να τη φοβούνται, πως η Δύση καταρρέει και η Ρωσία είναι ο σωτήρας της, πως η Κριμαία είναι δική μας...».

■ **Αυτά λένε μέσα στις κουζίνες τους; Δίδετε συμβολικό βάρος σε αυτό το μέρος του σπιτιού στο πρόσφατο βιβλίο σας. Γιατί;**

«Η κουζίνα, από την εποχή του Ιωσήφ Στάλιν, είναι το μέρος όπου οι άνθρωποι δεν φοβόντουσαν να μιλήσουν. Η δεκαετία του 1990 ήταν μια μικρή στιγμή ελευθερίας, ενώ τώρα στις ψυχές των ανθρώπων έχει εγκατασταθεί και πάλι ο τρόμος. Ολοι κρύβονται στις κουζίνες».

■ **Θα ήθελα να μου πείτε για την προσήλωσή σας στην ανθρώπινη φωνή. Τι διαθέτει, εν πάση**

περιπτώσει, μια φωνή που δεν το έχει, αντιστοίχως, μια γραφή;

«Ηρώας μου είναι ο μικρός άνθρωπος. Στα βιβλία μου, ο μικρός άνθρωπος μιλά ο ίδιος για τον εαυτό του. Είμαι ερωτευμένη με την πραγματικότητα και όχι με την ιδέα. Μου φαίνεται πως η τέχνη πολλά πράγματα για τον άνθρωπο ούτε που τα υποψιάζεται καν... Για πολλά δεν έχει γραφτεί ακόμη τίποτα. Αυτός είναι ο λόγος που ακούω τους ανθρώπους... τους ανθρώπους με σάρκα και οστά».

■ **Βραβευτήκατε για την «πολυφωνική γραφή» σας. Ωστόσο την «κόκκινη ουτοπία» (ανεξαρτήτως της όψης με την οποία καταπιστήκατε κάθε φορά) την προσεγγίσατε μέσω των ατόμων. Το κάνατε, εκτός των άλλων, για να καταδείξετε ότι η ατομικότητα καταπιέστηκε πολύ στον σοβιετικό κόσμο;**

«Αφενός, πάντοτε ήθελα οι φωνές στα βιβλία μου να ακούγονται ως μια χορωδία, αφετέρου, πάντα θέλω να ακούγεται η μία και μοναδική ανθρώπινη φωνή. Μου φαίνεται πως σήμερα ο άνθρωπος θέλει να ακούσει τον συνάνθρωπό του και όχι την εποχή, τον καιρό του, όπου όλα συμπιέζονται σε ένα είδος μονόλιθου. Πάντα με ενδιέφερε η έκταση που καταλαμβάνει μια ανθρώπινη ζωή, επειδή ακριβώς εκεί λαμβάνουν χώρα τα πάντα σε τελική ανάλυση. Τη μεγάλη ιστορία τη βλέπω μέσα από τις μικρές ιστορίες, όπου αντί για τη βοή της εποχής μένει πίσω αυτό που μπορούμε να καταλάβουμε, αυτό που μας ενδιαφέρει και μετά από την πάροδο πολλών χρόνων. Μας ενδιαφέρει η ανθρώπινη ζωή, γι’ αυτό κι εγώ τα σμικρύνω όλα σε ανθρώπινο μέγεθος».

■ **Δώσατε στην ομιλία σας ιδιαίτερη σημασία στον πόνο. Πιστεύετε, κυρία Αλεξίεβιτς, ότι μπορούμε να οικειοποιηθούμε ειλικρινά τον πόνο των άλλων; Μπορεί η επεξεργασία του πόνου να μας κάνει καλύτερους ανθρώπους ή να κάνει καλύτερο τον κόσμο;**

«Για εμένα το πώς υποφέρει κάποιος είναι μια μορφή πληροφορίας. Ο άνθρωπος μετα-

δίδει ένα είδος γνώσης για το μυστήριο της ζωής. Τη βάρβαρη εποχή μας των πολέμων και των επαναστάσεων, αυτό κι αν κάνει τρομερή εντύπωση! Εχω συλλογιστεί πολύ για την καλλιτεχνική πλευρά του ανθρώπινου πόνου, για το ότι αυτή συνιστά τη σκοτεινή πλευρά της τέχνης. Εγραψα πολλά απ’ όσα άκουσα γι’ αυτόν τον πόνο, γι’ αυτό που ίσως να μην ήθελα να μάθω, όπως δεν ήθελα να το μάθουν και πολλοί αναγνώστες μου, επειδή, όπως έλεγε ο Νίτσε, αν κοιτάς τη δυστυχία, τότε κι αυτή κοιτάει την ψυχή σου. Δεν συλλέγω πόνο, ανθρώπινο τρόπο, αυτό που συλλέγω είναι ανθρώπινο πνεύμα. Σκέφτομαι όλη την ώρα πως ο άνθρωπος πρέπει να πηγαίνει, να συνεχίζει την πορεία του, διαφυλάσσοντας μέσα του ακριβώς τον άνθρωπο. Και το ουσιαστικό ερώτημα είναι: πώς μπορείς να τον κάνεις πιο δυνατό;».

■ **Το έργο σας διαπνέεται, έχω την αίσθηση, από ένα κίνητρο που σχετίζεται με την ιδέα της διάσωσης. Δημιουργείτε σε έναν δυναμικό αντίποδα αυτού που χαρακτηρίζουμε συνήθως επίσημη ή μεγάλη ιστορία. Υπό ποιά έννοια είναι λειψή η τελευταία;**

«Η ιστορία πάντα παραβλέπει την ιστορία της ψυχής, ο αν-

«Για εμένα το πώς υποφέρει κάποιος είναι μια μορφή πληροφορίας. Ο άνθρωπος μεταδίδει ένα είδος γνώσης για το μυστήριο της ζωής. Τη βάρβαρη εποχή μας των πολέμων και των επαναστάσεων, αυτό κι αν κάνει τρομερή εντύπωση! Εχω συλλογιστεί πολύ για την καλλιτεχνική πλευρά του ανθρώπινου πόνου, για το ότι αυτή συνιστά τη σκοτεινή πλευρά της τέχνης»

θρώπινος πόνος μένει εκτός ιστορίας. Αποστολή μου είναι να τον τραβήξω έξω από το σκοτάδι της εξαφάνισης, και κυρίως χωρίς να προσθέτω τίποτα το επινοημένο, αλλά ακούγοντας προσεκτικά, αφουγκραζόμενη πώς σκέπτονταν οι άνθρωποι σε μια συγκεκριμένη στιγμή, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση – την εποχή μου, αυτήν που γνώρισα. Είχα και έχω να κάνω με

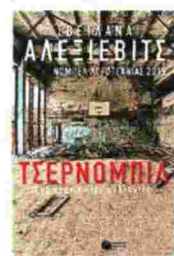
ένα διττό ψέμα: το ψέμα του απολυταρχικού καθεστώτος και το ψέμα της ιστορίας ως επιστήμης που ξεχορταριάζει τα βιβλία της ιστορίας από τις ανθρώπινες ζωές για να αφήσει πίσω ψυχρές παραγράφους με γεγονότα».

■ **Σκέφτομαι τη μέθοδο της σύνθετης εργασίας σας. Λέτε ότι προσπαθείτε να φθάσετε στο βάθος**

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΑΛΕΞΙΕΒΙΤΣ Τσερνόμπιλ – Ένα χρονικό του μέλλοντος

Μετάφραση Ορέστης Γεωργιάδης, εισαγωγή Θανάσης Τριαρίδης. Εκδόσεις Πατάκη, 2015, σελ. 343, τιμή 14,40 ευρώ

Το βιβλίο αυτό κυκλοφόρησε για πρώτη φορά στα ελληνικά το 2001 από τις εκδόσεις Περίπλους. Οι εκδόσεις Πατάκη ετοιμάζουν το πλέον πρόσφατο (2013) βιβλίο της «Nremja Second Hand» (Μεταχειρισμένος χρόνος ή Χρόνος από δεύτερο χέρι) που κυκλοφόρησε και στη Γαλλία υπό τον τίτλο «Το τέλος του “κόκκινου ανθρώπου” ή η εποχή της απομάγευσής», καθώς επίσης το πρώτο της βιβλίο «Ο πόλεμος δεν έχει πρόσωπο γυναίκας» (1985).

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΑΛΕΞΙΕΒΙΤΣ Οι μολυβένιοι στρατιώτες – Μαρτυρίες Σοβιετικών για τον πόλεμο στο Αφγανιστάν

Μετάφραση Γιάννης Κοτσιφός. Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2002, σελ. 373, τιμή 17 ευρώ

Αποσπάσματα από την ομιλία της Σβετλάνα Αλεξίεβιτς στη Σουηδική Ακαδημία

Για την αλήθεια και τη λογοτεχνία

Πάντα με βασάνιζε η σκέψη πως η αλήθεια δεν χωράει σε μία μόνο καρδιά, σε έναν μόνο νοου. Πως είναι κατά κάποιον τρόπο διαμελισμένη, πολυμερής, διαφορετική και διασκορπισμένη στον κόσμο. Στον Ντοστογιέφσκι υπάρχει η ιδέα πως η ανθρωπότητα γνωρίζει για τον εαυτό της περισσότερα, πολύ περισσότερα από όσα έχει καταφέρει να καθορίσει στη λογοτεχνία. Τι κάνω εγώ, λοιπόν; Εγώ συλλέγω τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις λέξεις της καθημερινότητας. Συλλέγω τη ζωή του καιρού μου. Με ενδιαφέρει η ιστορία της ψυχής. Ο τρόπος ζωής της ψυχής. Αυτό που η μεγάλη ιστορία συνήθως προσπερνάει, κοιτάζοντάς το αφ' υψηλού. Ασχολούμαι με την ιστορία που έχει παραγκωνισθεί. Έχω ακούσει πολλές φορές, και ακόμη το ακούω, πως αυτό δεν είναι λογοτεχνία, αλλά τεκμήριο. Όμως τι είναι λογοτεχνία σήμερα; Ποιος μπορεί να δώσει απάντηση σε αυτό το ερώτημα; Ζούμε σε ταχύτερους ρυθμούς από πριν. Το περιεχόμενο συντρίβει τη μορφή. Τη θραύει και τη μεταβάλλει. Όλα ξεπερνούν τα όριά τους: και στη μουσική, και στη ζωγραφική, αλλά και στο τεκμήριο, όπου ο λόγος ξεπερνά τα στενά όριά του. Δεν υπάρχουν σύνορα ανάμεσα στα γεγονότα και στη φαντασία, το ένα σταλάζει μέσα στο άλλο. Ούτε ο ίδιος ο μάρτυρας δεν είναι αμερόληπτος. Καθώς διηγείται ο άνθρωπος, δημιουργεί, παλεύει με τον χρόνο, όπως ο γλύπτης με το μάρμαρο. Είναι ηθοποιός και δημιουργός.

Για τα τεκμήρια

Τα βιβλία μου (σ.σ.: για το Αφγανιστάν) για δύο χρόνια δεν το εξέδιδαν μέχρι που ήρθε η περσεστρόικα. Μέχρι που ήρθε ο Γκορμπάτσόφ. «Μετά από το βιβλίο σας κανείς δεν θα πηγαίνει να πολεμήσει» μου υπέδειξε ο λογοκριτής, «Ο πόλεμός σας είναι τρομερός. Γιατί δεν έχει ήρωες;». Δεν έψαχνα για ήρωες. Εγγραφα την ιστορία μέσα από τις αφηγήσεις μαρτύρων και πολεμιστών, στους οποίους κανείς δεν είχε δώσει σημασία. Που κανείς και ποτέ δεν τους ρώτησε τίποτε. Δεν γνωρίζουμε τι πιστεύουν οι άνθρωποι, απλά και μόνο οι άνθρωποι, για τις μεγάλες ιδέες. Αμέσως μετά από κάποιον πόλεμο ένας άνθρωπος θα μιλήσει για αυτόν, δέκα χρόνια όμως μετά θα μιλάει για έναν άλλο, αφού φυσικά η αφήγηση θα έχει αλλάξει, καθώς στη μνήμη θα έχει προστεθεί μια ολόκληρη ζωή. Με όλα όσα αυτή περιέχει. Το πώς έζησε ο άνθρωπος όλα αυτά τα χρόνια, τι διάβαζε, τι είδε και ποιον συνάντησε στον δρόμο

του. Το σε τι πιστεύει. Και τέλος, το αν είναι ευτυχισμένος ή όχι. Τα τεκμήρια έχουν ζωή και μαζί με εμάς αλλάζουν κι εκείνα.

Για τον σοσιαλισμό

Ομολογώ ότι δεν απελευθερώθηκα αμέσως. Ήμουν ειλικρινής με τους ήρωές μου, κι εκείνοι μου είχαν εμπιστοσύνη. Ο καθένας μας ακολουθούσε τον δικό του δρόμο προς την ελευθερία. Μέχρι να πάω στο Αφγανιστάν πίστευα στον σοσιαλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο. Από εκεί γύρισα ελεύθερη από αυτές τις ψευδαισθήσεις. «Συγχωρέσέ με, πατέρα, του είπα, όταν τον συνάντησα, με έμαθες να πιστεύω στα κομμουνιστικά ιδεώδη, όμως αρκεί να δεις μία και μόνο φορά τους μέχρι πρότινος σοβιετικούς μαθητές, αυτούς που εσύ και η μαμά διδάσκετε (οι γονείς μου ήταν δάσκαλοι του χωριού), σε μια ξένη χώρα να σκοτώνουν άγνωστους σε αυτούς ανθρώπους, και τότε όλα σου τα λόγια θα γίνουν στάχτη. Είμαστε δολοφόνοι, πατέρα, το καταλαβαίνεις;». Ο πατέρας μου έβαλε τα κλάματα. Από το Αφγανιστάν επέστρεψαν πολλοί ελεύθεροι άνθρωποι.

Για τον πόνο

Το βασικό μας κεφάλαιο είναι ο πόνος. Ούτε το πετρέλαιο, ούτε το αέριο, αλλά ο πόνος. Είναι το μοναδικό που εξορύσσουμε ανελλιπώς. Ψάχνω διαρκώς μίαν απάντηση: Γιατί τα βάσανά μας δεν μετατρέπονται σε ελευθερία; Είναι, άραγε, ανώφελα; Ο Τσαοαντάγεφ είχε δίκιο: Η Ρωσία είναι μια χώρα δίχως μνήμη, μια έκταση πλήρους αμνησίας, μια συνείδηση παρθένα στην κριτική και τον στοχασμό.

Για τον θάνατο

Εζησα σε μια χώρα όπου από παιδιά ακόμη μας μάθαιναν να πεθαίνουμε. Μας μάθαιναν τον θάνατο. Μας έλεγαν ότι ο άνθρωπος υπάρχει για να αφοσιώνεται, για να καίγεται και να θυσιάζεται. Μας μάθαιναν να αγαπάμε τον άνθρωπο με το όπλο στο χέρι. Αν είχα μεγαλώσει σε άλλη χώρα, δεν θα μπορούσα να πάρω αυτόν τον δρόμο. Το κακό είναι αμείλικτο και πρέπει κανείς ναμπολιάζεται με δαύτο. Όμως εμείς μεγαλώσαμε ανάμεσα σε δήμεους και θ'ίματα. Και παρ' όλο που οι γονείς μας ζούσαν μέσα στον φόβο και δεν μας τα διηγούνταν όλα, τις περισσότερες φορές μάλιστα δεν μας διηγούνταν τίποτα, ο αέρας που αναπνέαμε ήταν δηλητηριασμένος από αυτό. Το κακό μάς κρυφοκοίταζε διαρκώς.

° Ολόκληρη η ομιλία της Σβετλάνα Αλεξίεβιτς μεταφράστηκε από την κυρία Ιοκάστη Καμμένου και δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «The Athens Review of Books» (τεύχος 69, Ιανουάριος 2016)

του εαυτού του άλλου (που έχετε απέναντί σας κάθε φορά). Με τι έρχεστε συνήθως αντιμέτωπη πριν εισχωρήσετε εν τέλει σε αυτό το βάθος;

«Γράφω καιρό τα βιβλία μου, επί επτά-δέκα χρόνια. Καταγράφω τις μαρτυρίες πεντακοσίων-επτακοσίων ανθρώπων. Ψάχνω κάποιον άνθρωπο που να τον έχουν συνταράξει τα γεγονότα, όχι κάποιον απλό, καθημερινό αφηγητή. Για να απαντήσει κάποιος με τρόπο διαφορετικό, πρέπει και να τον ρωτήσεις με τρόπο διαφορετικό. Θα πρέπει να είμαι ενδιαφέρουσα για τον συνομιλητή μου: μόνο τότε θα μου ανοιχτεί. Το σημαντικό είναι να είσαι ειλικρινής, αληθινή. Πρέπει να συνομιλούμε όχι για το Τσερνόμπιλ ή για τον πόλεμο στο Αφγανιστάν, αλλά για τη ζωή. Εμένα δεν με ενδιαφέρει η πληροφορία. Με ενδιαφέρει το μυστικό. Σας το είπα: το μυστικό της ζωής. Τώρα, καθώς απαντώ στις ερωτήσεις σας, νιώθω σαν ήρωας μιας κακιάς ταινίας, όπου ένας συνθέτης τρέχει σαν τρελός πάνω-κάτω στο διαμέρισμα για να γράψει τάχα μια συμφωνία. Είναι αδύνατον όμως να εξηγήσεις πώς πραγματικά γράφονται και οι συμφωνίες και τα βιβλία».

■ Νιώσατε όλα αυτά τα χρόνια κάποια έντονη επιφύλαξη για το έργο σας;

Πώς σκέφτεται η Σβετλάνα Αλεξίεβιτς την «ηθική» σε σχέση με αυτό που κάνει; Σε σχέση με τους άλλους και με τον εαυτό της;

«Όλη μου τη ζωή ασχολούμαι με τη διάλυση των μύθων, αν και οι άνθρωποι δύσκολα αποχωρίζονται τους μύθους. Τους μύθους για τους εαυτούς τους, για τη χώρα τους, για τον Στάλιν και τον Πούτιν, επειδή οι μύθοι εδρεύουν πολύ βαθιά μέσα στο υποσυνείδητό μας. Ας υποθέσουμε ότι αγαπάτε έναν άνθρωπο, και κάποιος σάς διηγείται πως ο άνθρωπος αυτός είναι κακός. Θα τον μισήσετε αυτόν που σας έφερε αυτό το νέο. Είναι ο αγγελιοφόρος που φέρνει τα κακά νέα».

■ Ενόχλησε πολλούς (εντός και εκτός Ρωσίας) η βράβειυσή σας. Επικαλέστηκαν αισθητικούς λόγους (υποστηρίζοντας ότι αυτό που κάνετε δεν είναι λογοτεχνία) και πολιτικούς λόγους (ισχυριζόμενοι ότι πήρατε το Νομπέλ ως επικρίτρια του Πούτιν). Τι λέτε για όλα αυτά;

«Ναι, τις έχω παρακολουθήσει αυτές τις συζητήσεις στη Ρωσία και στη Λευκορωσία. Νομίζω ότι όλοι μας είμαστε αιχμάλωτοι αυτής της παλιάς αντίληψης για τη λογοτεχνία. Δεν αποδεχόμαστε λογοτέχνες με νέες μορφές γραφής.

Πόσα και πόσα νέα πράγματα δεν συμβαίνουν στη ζωγραφική, στη μουσική; Γιατί λοιπόν η λογοτεχνία να πρέπει να είναι αμετακίνητη; Σε ό,τι αφορά μπορεί κανείς να διαπιστώσει κάτι το λυπηρό: η Ρωσία φοβάται να αφεθεί στον έξω κόσμο. Η ζωή επιταχύνεται, τα γεγονότα συσσωρεύονται το ένα πάνω στο άλλο, και, φυσικά, η λογοτεχνία αναζητάει νέες μορφές. Δεν έχουμε καιρό να καθόμαστε όπως ο Λέων Τολστόι και να γράφουμε τα μυθιστορήματά μας με την ψυχία μας, χωρίς να βιαζόμαστε. Θέλω να γράψω για ένα γεγονός από εκατοντάδες διαφορετικές σκοπιές, επειδή ο καθένας έχει και την αλήθεια του».

■ Τι μοιράζεστε (πέραν της γλώσσας) με τους υπόλοιπους ρώσους νομπελίστες, λ.χ. τον Παστερνάκ ή τον Σολζενίτσιν;

«Η Ρωσία δεν αγαπούσε και δεν αγαπάει τους τίμιους καλλιτέχνες. Πιστεύω πως με τους άλλους νομπελίστες της χώρας μου με συνδέει το γεγονός πως συνεχίσαμε να κάνουμε τη δουλειά μας παρά τις προκαταλήψεις της εποχής μας».

° Ο συντάκτης ευχαριστεί θερμά τη μεταφράστρια κυρία Αλεξάνδρα Ιωαννίδου για τη βοήθειά της στην πραγματοποίηση της συνέντευξης.